

»Jaz, pa ti, pa židana marela«

Iz ljudske pesmi se je izraz za pripravo z ročajem in zložljivo streho, ki nas varuje pred soncem, še največkrat pa pred dežjem, prerinil v naš vsakdanji pogovorni jezik. »Židana marela« je sestavni del gorenjske narodne noše, skozi stoletja pa je bila človekova spremljevalka. Najprej je bil pri Kitajcih, Egipčanih in Asircih v uporabi sončnik, vendar le za vladarje in druge odličnike. Nad gospodarstvo glavo so ga držali sužnji ali služabniki, pač glede na družbeno-ekonomsko ureditev.

Danes držimo to nadvse praktično pripravo nad svojo glavo seveda kar sami in se z njo varujemo pred nadležnim dežjem. Sonca imamo tako ali tako premalo. Vsaj v Ljubljani.

Na vsem lepem dežnika ne moreš razpeti...

Dežnik je – pokvarjen. V občini Center (pa tudi v vsej Ljubljani!) imaš na izbiro le dve možnosti: da stopiš do Dežnika na Mestnem trgu ali pa zaviješ na nekdanjo Sv. Petra cesto, ki so jo leta 1952 poimenovali po začetniku slovenskega knjižnega jezika in slovestva, Primožu Turbarju.

Že trideset let se torej imenuje Trubarjeva cesta in že polovico te dobe je na številki 13 obrtna delavnica (ali obratovalnica, kakor pravimo sedaj), v kateri mojster Matej Barbalič popravlja dežnike (in seveda tudi sončnike). Popravlja jih hitro, zanesljivo in – po ceneni. Dolgočasno črne moške dežnike, pa enobarvne in pisane ženske dežnike, s kovinsko ali lesenico, z ukrivljenim ali hruškastim ročajem – kar pa zanj sploh ni pomembno. Pomembna je namreč vsebina – kakor pri vsaki stvari. In to je pri dežniku ogrodje.

Videz (največkrat) vara

Še posebno za ženske velja (tako vsaj pravi mojster Barbalič in ne vem, zakaj mu ne bi verjeli), da kupujejo dežnik predvsem k plašču ali obleki. Da se le barva in vzorec dežnika ujemata z oblačili ali pa modnimi dodatki, čevlji ali torbico – in že ga kupijo. Kakšno je ogrodje, tega sploh ne pogledajo. Kako pa naj človek sploh ve,

katero ogrodje je kakovostno, ko tega še trgovci ne znajo pojasniti?! Nasploh pa mojster Barbalič ugotavlja, da imajo ženske dežnikov več kot moški, kar je povsem razumljivo, saj so nosile že v 18. stoletju takratne dame k vsaki obleki drugačen dežnik.

Razkaže mi ogrodje navadnega, zložljivega dežnika, staro že skoraj dvajset let. Ko bi nanj napel blago, bi ga lastnik lahko s pridom uporabljal še celo desetletje! Sedaj pa dobi večkrat v roke povsem nov dežnik s čisto zanič ogrodjem. Stranki skuša to razložiti, vendar največkrat naleti na gluha ušesa. Še vedno se namreč spleča »investirati« v dežnik, zamenjati celotno ogrodje, če naj se potem lastnik dežnika in mojster Barbalič ne bi spet kmalu videla.

Vseh nadomestnih delov ni mogoče dobiti

Največ delov, ki jih potrebuje za popravilo dežnikov, izdela mojster kar sam. Težava pa je seveda v tem, ker je toliko različnih tipov dežnikov – ljudje jih pogosto kupujejo v tujini, ker so ga pozabili vzeti s seboj na pot, ali zaradi modne muhavosti. Kakorkoli že – že sicer zahtevno popravilo je s tem še bolj oteženo.

Zgodba zase so dopisi, s katerimi se je večkrat obrnil na naše tovarne dežnikov. Niti odgovorili mu niso, kaj šele priskočili na pomoč z deli, ki jih nujno potrebuje. Nehote se vsili primerjava s tujo firmo, ki na dopis hitro odgovori in takoj pošlje potrebne nadomestne dele za dežnike – če jih le ima na zalogi – čeprav s tem nima nikakršnega dobčka.

Dežnikarstvo je obrt, ki je marsikje sploh ni...

Nikogar ni, ki bi se spomnil in začel spodbujati razvoj dežnikarske obrti. Nikakršnega posluha ni zanjo, saj ni donosna kot, recimo, »kava-bari«, ki rastejo kot gobe po dežju po vsej Ljubljani, ne le v Centru.

Mojster Matej Barbalič se je odločil odpreti popravilnico dežnikov na lastno pobudo pred osemnajstimi leti, ko je po vseh ljubljanskih občinah »stikal« za primernim prostorom. Pa so se mu le smejali, nikomur od »pristojnih« ni bilo mar, da Ljubljana nima dežnikarja. Krojača ali čevljarja človek že še najde, danes pa v Celju, Postojni in Novem mestu, ki imajo kar nekaj prebivalcev, ni nikogar, ki bi popravil dežnike. Pač – so šušmarji, ki hodijo po hišah brusit škarje in nože, pa še dežnik ti mimogrede popravijo. Ker prebivalcem teh naselij ne preostane drugega, so pač prepuščeni na milost in nemilost šušmarjem, za katerimi pa ni več kaj popravljati. Da o tem, koliko zaračunajo za svoje »popravilo«, sploh ne govorimo!

In tako prihajajo k mojstru Barbaliču iz Kočevja, Novega mesta, Ilirske Bistrice, Pivke, Ajdovščine in Postojne s prošnjo, naj jim popravi dežnik. Še isti dan. Med najinim pogovorom se je oglasila Postojnčanka, ki je dopoldne prinesla v popravilo dežnik in že v zgodnjih popoldanskih urah prišla ponj. Bil je popravljen.

Boj s papirnatim zmajem

Ves čas pogovora ni bil mojster prav nič čemerem, duhovito in, naj tako rečem, kot dež je govoril o svojem delu in težavah. Iskricico jeze v njegovih očeh pa je prižgalo vprašanje o morebitnih spodbudnih ukrepih, ki jih obeta novi obrtni zakon, pa občina in še kdo. Jezi ga predvsem to, da pisanje oziroma vodenje knjig ni urejeno enako za vse obrtnike: v eni občini je tako, v drugi spet drugače. Izbirati pa seveda ne moreš. Ko bi vsaj tistim samostojnim obrtnikom, ki delajo povsem sami, omogočili, da se znebijo nadležne pisarije, kakor so že obljubljali, bi

bil najbolj zadovoljen. Ko bi hoteli pomagati, bi jim prav gotovo lahko.

Ob tem se oba zamisliva na kopico administracije v družbenih storitvenih delavnicah, v servisih: to, kar opravlja mojster Barbalič sam, bi verjetno v spremenjenih razmerah zahtevalo vsaj še dve delovni moči. Nekoga, ki bi sprejemal in izdajal dežnike, pa še drugega, ki bi nabavljal material in vodil knjige – tretji bi popravil dežnike. In vsi skupaj bi imeli, po vsej verjetnosti – izgubo. Mojster Barbalič pa si izgube enostavno ne more privoščiti. Ko bi imel izgubo, bi moral obratovalnico zapreti in oditi, pravi in se hudomušno nasmehne.

Ne čakaj pomladi, ne čakaj na – dež!

Še nekaj jezi mojstra Barbaliča: to, da ne vemo, kdaj je treba prinesiti dežnik v popravilo. »Pridite k meni, ko bo dež!« mi pravi. »Še vrat ne bo mogoče odpreti, toliko ljudi se bo gnetlo v tistem prostoru in vsi bodo hoteli, da jim popravim dežnik takoj!!! Tako delam tri, štiri mesece v letu toliko, da vsega skoraj ne zmorem več, preostali čas pa se, sončim, čeprav mi ni prav nič do tega. Povsem nesmiselno je, da sprašujem, kje so bili doslej, nešteto izgovorov imajo pripravljanih. Premalo časa, ker da so v službah ali pa celo, da nimajo denarja – čeprav nikoli ne računam vnaprej. V treh mesecih (v tem času je namreč treba priti po popravljen dežnik, sicer zapade) pa lahko menda vsakdo nabere tiste 'peške' in popravilo plača.« Mimogrede: medtem je tovarišici, ki je prišla po dežnik, zaračunal za popravilo 25 dinarjev, ona pa mu jih je naštel 250. Šele ko je ceno ponovil, se je tiho nasmejala in pripomnila, da je pri današnjih cenah to pravzaprav smešno malo! Pa še res je!

In – da ne bi v muhastem pomladnem vremenu taval v dežju (ker ste se šele tedaj spomnili, da je vaš dežnik pokvarjen), se raje čimprej podvzajte k mojstru Mateju Barbaliču na Trubarjevo 13. V miru in temeljito bo popravil vaš dežnik, tako da se boste ob pravem času lahko zavarovali pred znanilcem ljubljanske in vseh drugih pomladi.

M. Z.

MARJAN DVORŠČAK, VARUH V VRTCU

Otroci ga imajo radi

Ko Marjan Dvorščak, varuh v vrtcu Sonje Vidmarjeve, pelje otroke na sprehod, se marsikdo od mimoidočih ozre, da bi preveril, ali gre res za moškega, ali se mu je tako samo zdelo. Tudi otroci so ga spočetka nekam čudno gledali, saj so bili vajeni, da jih je doslej vedno vodila tovarišica pa so ga dolgo klicali kar tovarišica Marjan. Ko jih je opozoril, da je on tovariš, se jim je v glavi še naprej motal pojem tovarišica in Marjan je bil velikokrat »tovariš Marjan tovarišica«.

»Bilo je naravnost zabavno, kako se je otrokom čudno zdelo, da jih varuje moški in ne ženska,« je povedal Marjan s svojim blagim glasom in nasmehom, ki najbrž odpira otroška srca; drugače ga ne bi imeli tako radi, kot ga imajo sicer.

– So vas takoj sprejeli medse?

»Ko sem vstopil, se mi je zdelo, da je nekaterim kar dih zastal; dva pa sta spustila celo solze. A kaj kmalu so se omehčali, ko sem jim pripovedoval, kaj vse bomo počeli, da jim ne bo dolgčas,« je dejal, medtem ko je vrgel skrben pogled na speče otroke, ali so vsi pokriti, saj so med obiskom dvigovali svoje radovedne glavice, da bi videli, kaj se dogaja v sobi.

– Kako so vas sprejele kolegice, saj so vrtci tipični ženski kolektivi?

»Zadovoljen sem, da mi zaupajo, saj že lep čas nadomestujem vzgojiteljico, ki je na bolniški. Pravijo mi, da imam smisel za otroke in mi sploh

dajejo spodbudo za delo. Po drugi strani pa je tudi res, da sem na začetku slišal pripombe; češ, varuh ni le zato, da bi se igral in se hecal z otroki, marveč je tudi za cunjo, metlo, žlico, postelje.«

– Kako ste sprejeli tak pozdrav?

»Dokazal sem jim, da znam prijeti tudi za cunjo in pobrisati, če se kak otrok ponesnaži, da znam pometati, postiljati, skratka, dokazal sem sebi in drugim, da nisem prav nič manj vreden od žensk. Zdaj, ko nadomeščam vzgojiteljico, pa se moram sploh vsak dan sproti izkazovati,« se je razgovoril Marjan in pokazal, kaj vse dela z otroki in tudi sam doma.

Rad bi bil ustvarjalen in dejal je, da mu ni prav nič težko, nasprotno, uživa z otroki in rad bi ostal v vrtcu, če ga ne bi žulil nizek zaslužek. Končal je gimnazijo, si ustvaril družino in mlada družina potrebuje več denarja, kot ga prinese Marjan Dvorščak domov. Delo je pač skromno nagrajevano in tu je prav gotovo tudi odgovor na vprašanje, zakaj med varuhinjami ni moških. To je globlji družbeni problem in miselnost, ki je ne bomo spremenili čez noč. Škoda bo, ko bo Marjan Dvorščak zapustil delovno mesto, ki mu je pisano na kožo. Treba ga je samo opazovati, kako ravna z otroki, kako jih zna obleči, kako jim zna pripovedovati pravljice, kako potolažiti.

Sprva je bil na preizkušnji in ko je po enem mesecu dejal otrokom, da

ga zdaj ne bo več med njimi, so bili potrjeni. Še več, doma so se v solzah pritoževali, da tovariša Marjana ne bo več in da bodo dobili novo tovarišico. Ko se je čez dva dni le vrnil mednje, so bili sila veseli, neka mati pa ga je oštela: »Zakaj ste se zlagali, da boste odšli iz vrtca, kajti Mojce nismo mogli potolažiti, toliko je jokala za vami.«

Zdaj je zaposlen s štiriletnimi otroki in vsak dan sproti pripravljajo program dela zanje.

»Vedno se je treba izmisliti kaj novega. Otroci niso ovce, da bi jih samo pasel, kot sem bil na začetku slišal pripombo, češ, dedec ne more biti drugega kot pastir,« je nekoliko užaljeno nadaljeval in prav je imel. Predsodki so globoki, zato nam ženske vzgajajo otroke, saj so tako vrtci kot

velika večina šol predvsem ženski kolektivi. Že dolgo pa trobimo, da vzgoja otrok že zdavnaj ni več samo ženska stvar, ampak stvar obeh spolov.

Ta načela se križajo tudi zunaj vrtca. Marjan Dvorščak ima znanca, ki odobravajo njegovo delo in pógum ter poudarjajo, da bi moralo še več moških na delo v vrtce in so takšni, ki se mu posmehujejo: češ, ali je pri pravi pameti, da opravlja »babje« delo.

Čeprav srčno rad dela z otroki, je delo sprejel le iz ekonomske nujne, ker ni našel drugega. V igri z otroki pozabi na predsodke in na kuverto. Ko bo kasneje po vsej verjetnosti delal s kakimi papirji ali s stroji, pa bo nabrž mislil na otroke.

